

Lietuvos MA nariui ekspertui profesoriui Algirdui Jonui Railai – 60

Lietuvos mokslų akademijos nario eksperto Lietuvos žemės ūkio universiteto profesoriaus habilituoto daktaro Algirdo Jono Railos ilgametė mokslinė veikla skirta termoenerginėms procesų biotechnologijose analizei ir jų ryšiams su aplinka.

Algirdas Jonas Raila gimė 1943 m. vasario mėn. 9 d. Pakruojyje. 1967 m. su pagyrimu baigė Lietuvos žemės ūkio akademijos Žemės ūkio mechanizacijos fakultetą, įgijo inžinieriaus mechaniko kvalifikaciją. 1970 m. mokydamasis aspirantūroje pradėjo mokslinį darbą. 1974 m. apgynė kandidato disertaciją tema „Pašarinių šakniavaisių sandėlių ir aktyviosios ventiliacijos įrengimų tyrimas“. 1975 m. jam suteiktas technikos mokslų kandidato laipsnis. 1974–1978 m. A. J. Raila dirbo Žemės ūkio mechanizacijos fakultete asistentu, vyr. dėstytoju. 1978 m. jam suteiktas docento pedagoginis mokslo vardas. Mokslinius darbus produktų išsaugojimo ir energijos sąnaudų mažinimo klausimais A. J. Raila apibendrino technologijos mokslų srities žemės ūkio ir aplinkos inžinerijos krypties habilitaciniame darbe „Termoenerginiai procesai sandėliuojamų augalinin-

kystės produktų sluoksnyje“, kurį apgynė 1995 m. 1996 m. jam suteiktas profesoriaus vardas. 2001 m. prof. A. J. Raila išrinktas Lietuvos mokslų akademijos nariu ekspertu, yra aktyvus MA Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus narys, vadovauja Žemės ūkio inžinerijos sekcijai.

Profesoriaus moksliniai darbai žinomi mokslo bendruomenei, šalies ūkininkams ir žemės ūkio produktų perdirbimo pramonės specialistams. Jis subūrė grupę mokslininkų tirti termoenerginis procesus biotechnologijose ir jų poveikį aplinkai. Bendradarbiauja su daugeliu pasaulyje žinomų mokslo centrų ir firmų tobulinant produktų laikymo ir perdirbimo technologijas, racionaliai naudojant palankias gamtos sąlygas formuojant optimalų mikroklimatą gyvulių laikymo ir augalininkystės produktų sandėliavimo aplinkoje. Apibendrinamas termoenerginėms procesų mokslinius tyrimus, sudarė šiuos procesus aprašančius matematinis modelius, termoenerginėms procesų valdymo algoritmus, sukūrė sultingųjų augalininkystės produktų sluoksnyje vykstančių procesų mikroprocesorinį valdiklį, įgalinantį padidinti Lietuvoje išauginamų produktų konkurencingumą, sumažinti energijos sąnaudas, išsaugant produktų kokybę ir prekinę išvaizdą.

1997–1999 m. A. J. Raila vadovavo mokslinių tyrimų programai „Gamybinių pastatų naujų technologinių sprendimų ir rekonstrukcijos, naudojant vietines statybos medžiagas, principai“. Programoje buvo analizuojami aktualūs Lietuvos kaimo plėtojimo ir žmogaus ūkinės veiklos poveikio aplinkai klausimai. Vykdamas programos temas dirbo LŽŪU, LVA, KTU, LGI, LZŪII, LVŪI, LEI mokslininkai.

Bendradarbiaujant su pasaulinės firmos „Estrela“ mokslininkais, firmos padaliniu Lietuvoje AB „Kraft Foods Lietuva“ ir Švedijos žemės ūkio universiteto mokslininkais sukurta traškučių gamybai skirtų bulvių laikymo Lietuvoje sistema. Šioje sistemoje dalyvaujantys Lietuvos ūkininkai per trumpą laiką, padedami mokslininkų, įdiegė traškučių gamybai skirtų bulvių sėklos dauginimo ir prekinių bulvių auginimo pažangiausias technologijas. Firmos užsakymu A. J. Railos vadovaujama mokslininkų grupė vykdo monitoringą „Traškučių gamybai skirtų bulvių kokybės formavimas ir jos išsaugojimas“. Pateikta rekomendacijų, kaip sumažinti nepageidautinus perdirbimui skirtų bulvių kokybės pokyčius.

A. J. Raila yra tyrimų grupės, vykdančios kompleksinį mokslinį darbą „Medžiagų emisijos į aplinką procesų tyrimai gyvulininkystėje“, vadovas, vykdytojai – LŽŪU, LVA ir LŽŪII mokslininkai. Vykdančią šią programą bendradarbiaujama su Hohenheimo universitetu (Vokietija).

A. J. Railos vadovaujami trys doktorantai apgynė technikos mokslų srities, žemės ir aplinkos mokslų krypties daktaro disertacijas. Šiuo metu jis dalyvauja ruošiant tris doktorantus.

Vienas ir su bendraautorais parengė 19 vadovėlių ir mokymo priemonių studentams, paskelbė apie 95 mokslinius straipsnius ir publikacijas Lietuvos bei užsienio spaudoje, parengė originalių kompiuterinių programų.

A. J. Raila dirba LŽŪU Šilumos ir biotechnologijų inžinerijos katedroje, skaito paskaitų kursą Žemės ūkio inžinerijos fakulteto studentams, magistrantams ir doktorantams, yra Žemės ūkio produktų laikymo ir perdirbimo technologijų tyrimo laboratorijos vedėjas, žurnalo „Žemės ūkio inžinerija“ redakcinės kolegijos narys, LŽŪU senato ir Žemės ūkio inžinerijos fakulteto tarybos narys, mokslo komisijų pirmininkas. 2002 m. A. J. Raila dirbo Lietuvos mokslo premijų komitete ir yra LR Vyriausybės sudarytos naujos sudėties Lietuvos mokslo premijų komiteto Technologijos mokslų sekcijos narys.

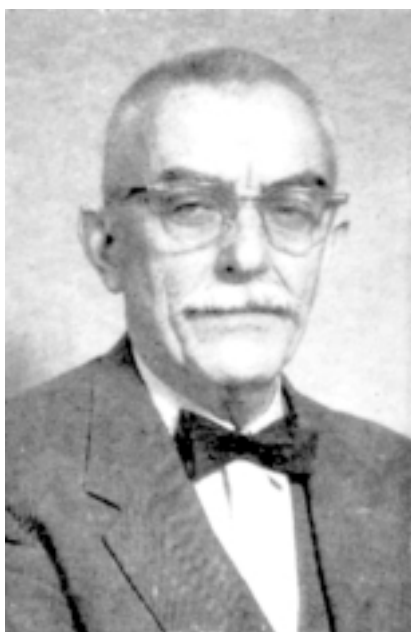
Sveikiname profesorių **Algirdą Joną Railą** su garbingu jubiliejumi, linkime darbingų ir kūrybingų metų, geros sveikatos, naujų sumanymų.

Albinas Kusta
Lietuvos žemės ūkio universiteto rektorius
Juvencijus Deikus
Žemės ūkio inžinerijos fakulteto dekanas

Paminėta Lietuvos mokslų akademijos tikrojo nario profesoriaus Stepono Kolupailos jubiliejinė sukaktis

---

110-osioms garsaus Lietuvos upių ir ežerų tyrinėtojo Lietuvos mokslų akademijos tikrojo nario prof. Stepono Kolupailos gimimo metinėms skirtas iškilmingas minėjimas įvyko Lietuvos žemės ūkio universitete. Jį surengė Lietuvos mokslų akademijos Vandens problemų taryba. Į minėjimą susirinko gausus mokslininkų bei vandens ūkio projektuotojų būrys, universiteto doktorantai, magistrantai, studentai.

Pagrindinį pranešimą apie prof. Steponą Kolupailą padarė buvęs jo mokinys prof. Juozas Macevičius. Jis nušvietė profesoriaus gyvenimo kelią, jo pedagoginę ir mokslinę veiklą, nuopelnus Lietuvai.

1915 m. baigęs Maskvos matavimų institutą ir įgijęs geodezijos inžinieriaus diplomą, dirbo profesoriaus asistentu, dėstytoju. Jis dar iki 1918 m. studijavo Maskvos žemės ūkio akademijos inžineriniame skyriuje. 1921 m. jis atvyko į Lietuvą ir 1922 m. pradėjo dirbti Dotnuvos žemės ūkio ir miškų mokykloje. Tais pačiais metais jis buvo pakviestas dirbti ir Lietuvos universiteto Hidrotechnikos katedroje. Čia jis skaitė hidraulikos, hidrometrijos, skaičiavimo

technikos dalykus, o būsimiesiems hidrotechnikams – ir drėkinimo kursą. Dirbant Lietuvos (nuo 1932 m. Vytauto Didžiojo) universitete jam buvo suteikti pedagoginiai titulai: 1923 m. – docento, 1926 m. – ekstraordinarinio profesoriaus, 1940 m. – ordinario profesoriaus. 1941 m. S. Kolupaila įgijo technikos mokslų daktaro laipsnį, buvo paskirtas Lietuvos mokslų akademijos tikroju nariu. Jis dirbo ne tik universitete, bet ir administracinį-gamybinį darbą. 1923 m. S. Kolupaila įsteigė Plentų ir vandens kelių valdybos Hidrometrinį biurą ir jam vadovavo. 1935–1940 m. jis buvo Lietuvos energijos komiteto Vandens jėgų skyriaus vedėjas.

Mokslinę veiklą S. Kolupaila pradėjo dar Maskvoje. 1918 m. išleido „Hidrometriją“ – pirmąją šios mokslo srities veikalą rusų kalba. 1932 m. išėjo S. Kolupailos knyga „Logaritminė linijuotė“ – pirmoji lietuviška knyga šio skaičiavimo prietaisui pristatyti. S. Kolupaila buvo vienas pirmųjų, ėmusių propaguoti Lietuvoje logaritminę liniuotę. 1939–1940 m. išleido dviejų tomų veikalą „Hidrometrija“ lietuvių kalba. Rengtas ir „Hidrometrijos“ vertimas į vokiečių kalbą, bet, deja, jis nebuvo išleistas. Lietuvoje iki 1944 m. paskelbė 96 veikalus ir straipsnius hidrologijos klausimais (daugiausia apie Lietuvos upes). Jis parašė monografijas „Lietuvos hidrografija“ (1924), „Mūsų vandens keliai“ (1933), „Nevėžis“ (1936), „Nemunas“ (1940 ir 1950). Prof. S. Kolupaila pasiūlė formulę maksimaliems upių debitams ir naują metodą upių žiemos debitams skaičiuoti, pradėjo taikyti tikimybių teorijos metodus skaičiuojamiesiems debitams nustatyti. Formulė ir metodas plačiai paplito pasaulyje. S. Kolupaila padėjo tvirtus Lietuvos upių hidrologinių tyrimų pamatus. Jis dalyvavo mokslinėse hidrologų konferencijose ir skaitė pranešimus Rygoje, Taline, Varšuvoje, Leningrade, Helsinkyje, Berlyne. Išsamiausia S. Kolupailos mokslinių darbų bibliografija paskelbta monografijoje apie jį – J. Gimbuto ir J. Danio knygoje „Steponas Kolupaila“, išleistoje 1974 m. Čikagoje.

1944 m. S. Kolupaila pasitraukė į Vakarų. Vokietijoje jis gyveno lietuvių tremtinių Kempteno stovykloje, ten įkūrė Aukštuosius technikos kursus,

jiems vadovavo ir juose dėstė. 1944–1948 m. jis dar dirbo Ottų firmoje, mokytojavo Maironio gimnazijoje, dėstė UNRRA universitete Miunchene.

1948 m. gavęs pasiūlymą dirbti Notr Damo universitete, jis išvyko į JAV ir 1948–1963 m. buvo Notr Damo universiteto, Indianos valstijoje, netoli Čikagos, profesorius. Čia jis dėstė hidroaerodinamiką, suprojektavo hidraulikos laboratoriją ir vadovavo jos statybai. Laboratorija pradėjo veikti 1954 m. Stambiausias S. Kolupailos veikalas, paskelbtas Amerikoje 1961 m., – tai pasaulyje paskelbtų publikacijų hidrometrijos klausimais bibliografija.

S. Kolupaila mirė 1964 04 09 JAV, Indianos valstijos Saut Bendo mieste. Velionis buvo palaidotas lietuvių šv. Kazimiero kapinėse Čikagoje.

Vandens problemų tarybos Hidrologijos ir hidrogeologijos komisijos pirmininkas MA narys korespondentas Mykolas Lasinskas kalbėjo apie prof. S. Kolupailos buvusių mokinių ir kitų hidrologijos mokslo atstovų nuopelnus tęsiant S. Kolupailos pradėtus darbus – Lietuvos upių ir ežerų tyrimus.

Apie S. Kolupailos indėlį į pasaulio hidrologijos mokslo lobyną kalbėjo VU Hidrologijos ir klimato-

logijos katedros vedėjas prof. Kęstutis Kilkus, kuris artimai bendravo su velionio šeima. Savo moksliniais darbais prof. S. Kolupaila plačiai garsėjo užsienyje, jis mokėjo 7 kalbas, draugavo su daugelio užsienio šalių universitetų, mokslinių tyrimų laboratorijų mokslininkais. Prof. K. Kilkus akcentavo, kad labai įdomus yra S. Kolupailos rankraštinis palikimas, kurį prof. K. Kilkus perdavė MA bibliotekai. Beje, K. Kilkus parengė dar vieną knygą apie pasaulinio lygio hidrologą – „Profesorius Steponas Kolupaila: gyvenimas skirtas Nemunui“, kurią galima įsigyti Vilniaus universitete.

Apie S. Kolupailą bei jo didžiulius nuopelnus plėtojant hidrologijos tyrimus bei hidrometrinių stebėjimų tinklą kalbėjo daugelis minėjime dalyvavusiųjų – LŽŪU rektorius, Vandens problemų tarybos pirmininkas narys koresp. A. Kusta, doc. dr. B. Ruplys, KU prorektorius mokslui prof. B. Tilickis, A. Tautvydas ir kiti. Buvo priminta, kad yra įsteigtos S. Kolupailos premijos studentams ir magistrantams.

Profesoriaus Stepono Kolupailos atlikti dideli darbai ir šiandien skatina mus dirbti sąžiningai ir garbingai, atidžiai skaityti gimtojo krašto knygą.

*Vandens problemų tarybos mokslinis sekretorius,
VGTU Hidraulikos katedros vedėjas,
doc. dr. Antanas Lukianas*